

koji je filologija dokazala da je jedna forma grčkoga jezika, nego i nacionalnim karakterom Arbanasa, koji je takođe vanredno srodan sa grčkim", tako da su i Skenderbegovi ratovi završeni "iseljavanjem velikog dela Grko-Arbanasa". Ali ne samo Albanci, već i "većina Bugara, iz severne Trakije i Makedonije, vode svoje poreklo od Jelina", pa »ovaj mešoviti narod može se obeležiti kao Bugarofonski Grci jer je lako dokazati, da Grci prevlađuju u tom sastavu«. Dalje se kaže: »Spoljni izgled ove rase jako se razlikuje od Bugara na severu Balkana. Ovi poslednji su čisto mongolskog tipa, dokle oni na jugu imaju kavkaski, a vrlo često i čisti grčki tip. Osim toga njihov karakter, narav i običaji njihovi jednaki su sa grčkima". Odelo im je istovetno sa grčkim, tradicije su im grčke, identifikovali su se sa Grcima, "nazivajući sebe Trakijanci i Makedonci a nikad Bugari – što im je izgledalo pogrdno". U fus-noti je dodato da su vizantijski Grci nazivali "prave Bugare kondrokefalima tj. debeloglavima". Zaključak je da sa izuzetkom nekoliko čisto bugarskih naseobina u neposrednoj blizini Balkana, "cela je ostala Trakija i Makedonija grčka sa etnološkog gledišta", kao i da oduševljenje da se "uz ma kakve žrtve izvrši obnovenje svoje narodnosti, zaista je najočevidnije i najsilnije, u moralnom smislu, svedočanstvo o jelinskom poreklu naroda u Trakiji i Makedoniji", gde "grčki elemenat preteže i brojem i umnom snagom, i vidimo ga gde živo radi u tim zemljama, kako bi izvršio svoju tradicionalnu misiju civilizovanja". U grčkoj brošuri iz 1878. pisalo je da od Balkana i Sofije do severnih albanskih planina blizu Jadranskog Mora žive »Jelini, Turci, Turko-Arbanasi, Arbanasi i Bugari. I sva ta različna imena opet se pri oštrijem ispitu svode na Jelina. Jer su muhamedovci isturčeni Grci; Arbanasi su stari Pelazgi; Turko-Arbanasi su isturčeni Pelazgi; Pa šta mislite da su Bugari po varošima? I oni su po dve trećine Jelini. I da li se može naći kakav god razlog, bilo politički, bilo etnološki, bilo fizički, koji bi opravdavao nastanjivanje i utvrđivanje panslavizma južno od Balkana, dokle protiv toga jasnim glasom viču i priroda, i istorija i etnologija i politika svima onima 'koji imaju oči da vide i uši da čuju'« (u: Novaković, 1906).

"Mi potječemo još iz starog Rima", ponavljali su s ponosom rumunjski intelektualci 18. i 19. st., dok je mađarska inteligencija "pronašla potvrdu o svojoj starosti, plemenitosti i povijesnoj misiji Mađara u mitu o porijeklu Hunora i Magora i herojskoj sagi o Arpadu" (Eliade, 1998). Prema stereotipu rasprostranjenom u jednom krilu mađarske intelektualne elite, mađarski narod je predstavljen kao "materijalno i politički, brojčano i moralno superioran", dok nasuprot njima "Srbe i Hrvate krase odbojnost prema radu, velika, ratobornost i fanatizam u borbi protiv Mađara", a "američki divljaci, koje je civilizacija odbacila na dno prašuma i savana, nisu bili varvarskiji nego što su se Srbi pokazali 1848". Hrvati su slikani kao "obezljuđene pljačkaške horde", a slovenski narodi u Turskom carstvu kao stanovništvo kojem je vekovno ropstvo "ugušilo" duh i "smisao za bilo šta što je uzvišenije" (u: Ekmečić, 1999).

ZAKLJUČAK. Megaloideje.

"Bugarima je do toga, da njihova granica bude što zapadnije i što južnije, i da obuhvati za njih svu Makedoniju; Srbima je do toga, da ta granica ide što južnije, a Grcima do toga, da ona ide što severnije. Eto u čemu je danas cela stvar, i gde je 'kamen opšteg pretikanja'. Više stranaca, razmatrajući zapletena balkanska pitanja, kazali su da je za male narode rđavo kad imaju 'slavnu istoriju'" (Novaković, 1906).

Uprkos svim savremenim raspravama o političkoj (ne)korektnosti upotrebe pojmova Balkan, balkanski narodi, balkanski nacionalizmi, i eufemističkom korišćenju pojmova jugoistok, Jugoistočna Evropa, ovde su korišćeni prvi, upravo zato što se ne polazi od stereotipne slike koju su stvarali "treći", već od one koju je stvarao sam Balkan. Jer, za razliku od Imaginarnog Balkana koji su slikali zapadnjaci, postojao je jedan ružniji Balkan, čiju su sliku crtali sami Balkanci gledajući popreko jedni u druge, a sve želeći da sebe vide van te slike koju su sami stvarali.

Ako su strani putnici prvi počeli da prikazuju Balkan kao neprijatno mesto za život i njegove stanovnike kao primitivne i divlje, to je samo zato što Balkanci još nisu imali pismenu elitu koja bi tu sliku višestruko prevazišla. I čim su se, gotovo istovremeno opismenili i nacionalno probudili, pročitali iste pisce i primili iste romantičarske ideje, opterećeni bremenom sličnih tužnih prošlosti i inferiornog položaja, stvorili su i iste nacionalizme, verujući da je samo njihov izvoran, ekskluzivan i neuporediv. A svi njihovi nacionalizmi bili su isti. Neoriginalni, sasvim nalik jedni na druge, sa stalnim ponavljanjem, više od jednog veka, istih pseudopatriotskih priča o tuđim agresivnim i svojim defanzivnim nacionalizmima, o tuđim osvajачkim i svojim odbrambenim ratovima, o tuđim uvezenim i svojim autentičnim nacionalnim pokretima, o tuđim izmišljenim i svojim slavnim istorijama, o tuđim ropskim i svojim slobodarskim "karakterima". Ta nelepa slika drugih i veličanstvena slika sebe, bila je samo pretpostavka za unapred prepoznatljiv odgovor na pitanje: "Kakvi smo mi?" Zato, kada na Balkanskom poluostrvu javni govor preplave nacionalni stereotipi o blagorodnom "karakteru" sopstvene i mračnom "karakteru" susedne nacije, kada se "drugi" bez zazora počnu nazivati neslužbenim nazivima, kada pisci i pesnici počnu da se bave kartografijom i geografijom, psihijatri lečenjem nacija, a istoričari postanu glavni tumači "ponašanja" čitavih nacija sa argumentima baziranim na analogijama sa ponašanjem istorijskih ličnosti – pouzdano je započeo proces nacionalnih homogenizacija koji će se okončati ratnim sukobom. Razloge treba tražiti u osnovnoj kontroverzi balkanskih nacionalizama u 20. veku, koja je proisticala iz selektivnog razumevanja pojma slobode od strane intelektualnih elita koje su uglavnom imale dominantnu poziciju u sopstvenim društvima u kriznim vremenima, a čiji je koncept sadržavao imperijalni sindrom "u malom". Borba za nacionalnu slobodu i ujedinjenje stvorila je kod intelektualaca uverenje o legitimnosti proizvoljnog, odnosno "objektivnog" određivanja identiteta stanovništva, a onda i pokoravanja ili asimilacije manjih od sebe, onih koji se nalaze na putu "pripadajućih" teritorija ili izlazu na more. U razmatranju svojih nacionalnih "prava", svi racionalni i iracionalni